

Evaluatie 2023

Uitvoeringsprogramma Energietransitie Hillegom

Inleiding

In de omgevingsvisie Hillegom staat dat Hillegom de ambitie heeft om in 2050 energie- en klimaatneutraal te zijn. Energieneutraal betekent dat de gemeente alle energie die zij verbruikt zelf duurzaam opwekt. In de TVW (Transitievisie Warmte) en de LES (Lokale Energiestrategie) is vastgelegd hoe de gemeente dit wil bereiken. Wat de gemeente de komende 4 jaar gaat doen staat in het [Uitvoeringsprogramma Energietransitie 2022-2026 \(UP\)](#).

In november 2022 heeft het college van burgemeester en wethouders het uitvoeringsprogramma vastgesteld.

De energietransitie is een nieuwe opgave van de gemeente en de ontwikkelingen gaan razendsnel. We hebben te maken met nieuwe wet- en regelgeving, veranderingen in de energiemarkt, ontwikkelingen in de techniek en de markt. Kortom, het is geen geplaveide weg die we belopen. Daarom is het uitvoeringsprogramma dynamisch en monitort de gemeente jaarlijks de resultaten. Deze tussenevaluatie laat zien wat er is gebeurd in het afgelopen jaar en wat de resultaten zijn. We gebruiken deze tussenevaluatie als basis om het programma bij te stellen. Het college van burgemeester en wethouders stellen in de loop van 2024 het geactualiseerde uitvoeringsprogramma vast. Dit programma stuurt het college ter informatie door aan de raad.

De evaluatie in het kort: Er is veel werk verzet in 2023, met name op de thema's energie besparen en zon op dak. Achter de schermen is er gewerkt aan de warmtetransitie. Met Energiecoöperatie Hillezon is een eerste project op het dak van IKC Vossepark gerealiseerd in het kader van opwek duurzame energie.

1. Energiebesparing

De eerste stap in de energietransitie is om het energiegebruik te verminderen, zo staat het zowel in de RES (Regionale Energiestrategie), de LES als de TVW. Want wat we niet verbruiken, hoeven we ook niet op te wekken. Zo is er minder van onze schaarse ruimte nodig voor windmolens of zonnenvelden. De ambitie van Hillegom sluit aan op de regionale ambitie om 15% minder energie te verbruiken in 2030 (t.o.v. 2014). Het belangrijkste doel van dit deelprogramma is isolatie van huizen en gebouwen. Hierdoor is de overgang naar duurzame warmte makkelijker. Om een huis comfortabel warm te krijgen met een warmtenet of een warmtepomp is goede isolatie nodig. Hieronder een overzicht van de activiteiten die in het kader van het energiebesparingprogramma zijn uitgevoerd in 2023.

Ondersteunen VvE's

In januari is in Hillegom een informatieavond georganiseerd om Verenigingen van Eigenaren (VvE) te ondersteunen bij het nemen van energiebesparende en energieopwekkende maatregelen. Het VvE Duurzaamheidsloket en het Nationaal Warmtefonds gaven presentaties over het proces en over beschikbare subsidies en leningen. Op de informatieavond waren zo'n 75 mensen aanwezig.

Gratis intakegesprek

Daarnaast konden VvE's zich het hele jaar aanmelden voor een gratis intakegesprek met het VvE Duurzaamheidsloket. Deze intake is bedoeld om vast te stellen welke stappen de VvE kan zetten naar een duurzaam gebouw. In de zomer is het gratis intakegesprek opnieuw onder de aandacht gebracht. In totaal hebben ongeveer 20 VvE's hier gebruik van gemaakt.

Voortgang verduurzamingsplannen

Verder is met een enquête onder VvE's geïnventariseerd wat de voortgang is van de verduurzamingsplannen. Uit de antwoorden blijkt dat ze bijna allemaal wel willen verduurzamen, maar dat er soms nog belemmeringen zijn voor de uitvoering. Er is bijvoorbeeld behoefte aan advies dat zich meer toespitst op de specifieke situatie van de VvE, maar ook meer informatie over financieringsmogelijkheden.

Landelijke VvE-aanpak

Op dit moment wordt een landelijke aanpak voor VvE's uitgerold, om belemmeringen voor verduurzaming weg te nemen. We willen komend jaar aanvullend daarop lokale acties en thema-avonden uitdenken om VvE's ook in 2024 te ondersteunen, op een manier die aansluit bij de landelijke aanpak.

Bouwjarenaanpakken en inkoopacties

In samenwerking met het Duurzaam Bouwloket heeft de gemeente in 2023 twee bouwjarenaanpakken en inkoopacties georganiseerd. In het voorjaar was er een aanpak voor inwoners met een woning uit de jaren 70 en 80. En in het najaar was er een aanpak voor inwoners met een woning die gebouwd is vóór 1950.

Inkoopactie

De bouwjarenaanpakken zijn gecombineerd met een inkoopactie, omdat woningen uit dezelfde bouwperiode dezelfde kenmerken

hebben, en er dus dezelfde verduurzamingsmogelijkheden zijn. In het voorjaar was er een actie voor spouwmuur-, bodem- en vloerisolatie. In het najaar is gekozen voor een actie voor bodem- en vloerisolatie en isolatie aan de binnenzijde van een schuin dak.

Online en fysieke bijeenkomsten

Om zoveel mogelijk inwoners te bereiken, organiseerden we voor beide aanpakken een webinar en een fysieke bijeenkomst. Bij de fysieke bijeenkomst in het voorjaar bleek dat veel inwoners vragen wilden kunnen stellen over hun persoonlijke woonsituatie. Daar was niet altijd ruimte voor. Daarom is er in het najaar bij de fysieke bijeenkomst voor gekozen om na een plenair deel uiteen te gaan in drie kleinere groepen, zodat er meer gelegenheid was om vragen te stellen. Daarnaast organiseerden we spreekuren met adviseurs van Duurzaam Bouwloket.

Veel inwoners bereikt

In totaal hebben zo'n 300 inwoners zich met deze aanpak laten informeren over het verduurzamen van hun huis. Voor de inkoopacties hebben dit jaar ongeveer 70 mensen ingeschreven.

Webinar subsidies en leningen

In juli 2023 organiseerden we een webinar over subsidies en leningen voor inwoners van Hillegom, Lisse en Teylingen. Uit een digipanelonderzoek (okt 2022) onder inwoners bleek dat 40% geen enkele financiële regeling kende (zoals ISDE-subsidie en leningen van het Nationaal Warmtefonds en de gemeente) en dat ruim 50% van de mensen het aanvragen van subsidie lastig vindt en huiverig is voor het aangaan van een lening. Het webinar is door ongeveer 200 mensen bekeken. Wanneer mensen op de gemeentesite zoeken naar informatie over het verduurzamen van hun woning, is daar ook de link te vinden om het webinar terug te kijken.

Ondersteunen lokale initiatieven

Met Stichting Buurkracht heeft vanaf het voorjaar 2023 een succesvolle pilot gedraaid voor het opzetten van een buurtteam. Zo'n buurtteam bestaat uit een groep initiatiefrijke inwoners die samen een plan maken voor een energiebesparende of energieopwekkende maatregel die past bij

hun wijk. Samen met maatschappelijk betrokken partijen, zoals Welzijnskompas, is besloten het project te starten in de Oranjebuurt.

Actie in de Oranjebuurt

Het buurtteam van de Oranjebuurt heeft ondersteuning gekregen bij het onderzoeken van de mogelijkheden en het betrekken van de buurt bij de plannen. Het buurtteam heeft gekozen voor een actie met HR++ glas, want uit de enquête onder buurtbewoners naar verduurzamingswensen bleek dat daar veel interesse voor was. Daarnaast heeft het buurtteam een extra actie opgezet voor het isoleren van de vloer, muur of zolder.

Buurtavond

Als volgende stap heeft het buurtteam contact gezocht met leveranciers om een mooie prijsafspraken te maken. Op 4 oktober organiseerde het buurtteam een avond voor de hele buurt met presentaties door twee leveranciers. Er waren zo'n 40 buurtbewoners aanwezig, van wie ongeveer de helft een offerte heeft aangevraagd.

Nieuwe acties op stapel

Het buurtteam heeft aangegeven verder te willen gaan met acties voor de Oranjebuurt. De buurt vergroenen is daarbij één van de wensen. Meer informatie over het buurtteam is te vinden op oranjebuurt.buurkracht-online.nl.

Met Stichting Buurkracht wordt nu onderzocht welke wijk benaderd kan worden om een tweede buurtteam te starten.

Rapportage gebruik Duurzaam Bouwloket

Duurzaam Bouwloket, het gemeentelijke energieloket, heeft rapportages gedeeld over hoe inwoners gebruikmaken van de kennis van Duurzaam Bouwloket. Het meest zoeken inwoners digitale adviezen via de website van Duurzaam Bouwloket. Dat zijn bijvoorbeeld adviezen over subsidies (Subsidiecheck), uit te voeren maatregelen (Maatregelen) en bedrijven die maatregelen uitvoeren (Offertes).

Naast digitale adviezen, geeft Duurzaam Bouwloket ook persoonlijke adviezen, in de vorm van telefonische gesprekken en het beantwoorden van vragen per mail. Hiervan wordt veel minder vaak gebruikgemaakt.

Adviesvragen nemen toe door energiebesparingsacties

Interessant om te zien is dat het aantal adviesvragen in de week rondom de informatieavonden en webinars van de bouwjarenaanpak toenam.

Daarnaast is te zien dat de koeltassenactie in augustus die gekoppeld was aan de woningplanner van Duurzaam Bouwloket, veel mensen naar de website heeft getrokken. Ruim 100 mensen hebben de woningplanner ingevuld voor een verduurzamingsstappenplan. Het lijkt erop dat mensen echt interesse hadden in dat stappenplan en niet alleen voor de koeltassenactie naar de pagina kwamen. Slechts een derde van de inwoners die de woningplanner invulde, heeft namelijk meegedaan met de koeltassenactie.

Doorontwikkeling Energiecoaches

In 2022 zijn er meerdere gesprekken geweest tussen energiecoaches en de gemeente over de samenwerking. Naar aanleiding hiervan is in februari 2023 een bijeenkomst georganiseerd. Energiecoaches noemden tijdens de gesprekken en de bijeenkomst verbeterpunten voor onder andere de communicatie tussen gemeente en energiecoaches, de wijze van opleiden, methodes voor adviesgesprekken en de IT infrastructuur.

Professionaliseren met Stichting NMCX

Om deze punten te verbeteren en de professionalisering van de energiecoaches te helpen realiseren is de hulp van Stichting NMCX ingeschakeld, met instemming van de coaches. Deze stichting heeft veel ervaring in het organiseren van projecten met zowel energiecoaches als gemeenten.

Plan van aanpak

Inmiddels heeft NMCX alle energiecoaches individueel gesproken om elkaar te leren kennen. Ook heeft NMCX op die manier geïnventariseerd wat de wensen van de energiecoaches zijn. Op basis hiervan is Stichting NMCX nu bezig met het maken van het plan van aanpak voor hoe de samenwerking tussen energiecoaches en gemeente geprofessionaliseerd kan worden. De verwachting is dat het plan in het eerste kwartaal van 2024 klaar is.

Evaluatie energiebespaarprogramma: isolatieacties meer op maat op basis van ervaring en data

Concrete cijfers wat de verschillende activiteiten hebben opgeleverd aan vermindering van het energieverbruik zijn er helaas niet. De data die beschikbaar zijn via de klimaatmonitor en via <https://www.HLTinCijfers.nl/Duurzaamheid/Hillegom> of <https://www.waarstaatjegemeente.nl/mosaic/dashboard/energietransitie> lopen achter.

Met de bouwjarenacties hebben we heel wat mensen bereikt. Maar de acties trekken vooral mensen die al bezig zijn met verduurzamen. We missen nog steeds de grote middengroep en de 'laatbloeiërs'. We kunnen beter aansluiten op de verschillende fases in het gedrag. Informatie en een inkoopactie aanbieden is niet voldoende, soms moeten er eerst andere horden genomen worden.

Er zijn intussen ook data verzameld over bijvoorbeeld huistypes, energielabels en de zogenaamde BSR-bewonersprofielen (hoe staan inwoners tegenover de energietransitie, welke manier van communiceren past hierbij). Hierdoor kunnen we per wijk meer op maat communiceren. Voor 2024 plannen we daarom een meer wijkgerichte aanpak met aandacht voor de mensen die risico lopen op energiearmoede.

De actie voor VvE's had matig succes doordat de actie te weinig aansloot op de behoefte en de verschillen tussen VvE's vragen om verschillend aanbod. Het Rijk komt binnenkort met nieuwe regelingen voor VvE's. We wachten daarop voordat we nieuwe acties ontwikkelen.

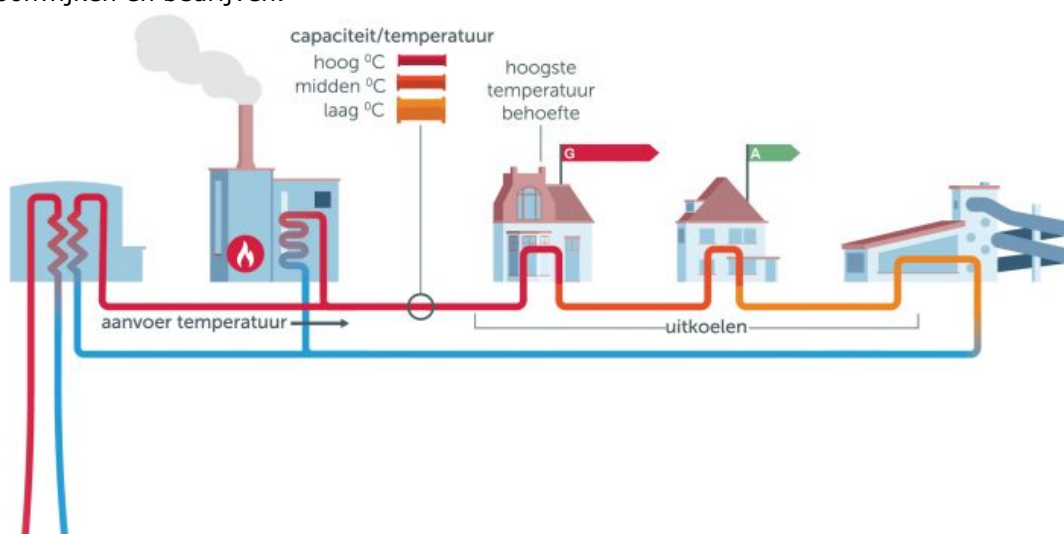
Het buurtteam in Hillegom is een groot succes. Een buurtteam biedt mogelijkheden voor versnelling. En heeft bovendien meer overtuigingskracht. De sociale steun werkt en helpt ook de moeilijke bereikbare groepen over de drempel. Er komt in 2024 nog een team. Het idee is om ook bij een wijkaanpak te proberen teams in gang te zetten, in samenwerking met welzijnspartners.

2. Warmtetransitie

Het is onze ambitie om in 2050 de gebouwde omgeving aardgasvrij te verwarmen. In de TVW hebben we vastgelegd hoe we de komende jaren aan deze opgave gaan werken. Het doel voor 2030 is om inzichtelijk te maken hoe kansrijk en wenselijk een warmtenet is in de gemeente in (delen van) de bebouwde kom. Daarnaast maken we voor 2025 inzichtelijk welke warmteoplossing er in de buitengebieden mogelijk zijn.

Duin- en Bollenstreek onderzoekt mogelijkheden aardwarmte

Aardwarmte biedt de Duin- en Bollenstreek de kans om op grote schaal het energiegebruik te verduurzamen. Het gaat om warmte uit de aarde op 2 of 3 kilometer diepte. Het warme water wordt hiervandaan naar boven gehaald en geeft zijn warmte af aan een warmtenet. Het afgekoelde water gaat direct de aarde weer in. Via het water in het warmtenet gaat de warmte naar woonwijken en bedrijven.

Zo werkt aardwarmte (bron: allesoveraardwarmte.nl)

Collectief warmtenet

Een gezamenlijk warmtenet heeft om meerdere redenen voordelen. Als iedereen een eigen warmtepomp neemt, ontstaan er problemen met het elektriciteitsnet. We hebben dan niet genoeg elektriciteit om de pieken in de winter op te vangen. Met een warmtenet wordt het elektriciteitsnetwerk minder belast. Ook hoeven we veel minder stroom op te wekken in onze gemeente. We verwachten daarnaast dat een gezamenlijk warmtenet minder gaat kosten dan de individuele oplossing (d.w.z. iedereen een eigen warmtepomp).

Boorlocatie Noordwijk

In Noordwijk is er een locatie waar de eerste aardwarmtebron gebouwd kan worden. Aardwarmte Rijnland heeft interesse om deze warmtebron te exploiteren en een warmtenet aan te leggen. Met meerdere bronnen zou er voldoende warmte voor verwarming en warm tapwater voor alle huizen in de regio kunnen zijn.

Presentaties en info

Op dinsdag 21 november bezochten raadsleden van de gemeenten Hillegom, Lisse, Teylingen en Noordwijk een informatiebijeenkomst over de mogelijkheden van aardwarmte in de regio. Daar spraken zowel onafhankelijk expert van Energie Beheer Nederland (EBN) als Aardwarmte Rijnland, een samenwerking van Shell, D4 en netbeheerder Firan.

Meer informatie over aardwarmte is te vinden op www.aardwarmterijnland.nl en www.allesoveraardwarmte.nl.

Onderzoek in het komende jaar

Zorgvuldige keuzes vragen om goed onderzoek. We zitten nu in fase 1 van het traject dat vele jaren zal duren. In het komende jaar willen we antwoorden op vragen als:

- Wat is technisch en ruimtelijk (zowel onder als boven de grond) haalbaar?
- Waar is aardwarmte haalbaar, waar moeten we naar andere oplossingen zoeken?
- Wat zijn de kosten voor bewoners en bedrijven?
- Hoe krijgen we vraag en aanbod bij elkaar?
- Welke rol en verantwoordelijkheden nemen de gemeenten op zich? De nieuwe Warmtewet die nog door de Eerste Kamer moet, zal meer duidelijkheid scheppen in de markt en de positie van de gemeente.
- Wat is voor bewoners wenselijk en wat hebben zij nodig om te beslissen over hun eigen warmte?

Meer duidelijkheid voor 2025

Het streven is om voor 2025 meer duidelijkheid te hebben voor bewoners. De eerste stap blijft energie besparen en isoleren, dus daar zetten we nu in ieder geval op in. De komende periode werken de gemeenten Hillegom, Lisse, Noordwijk en Teylingen nauw samen aan de verkenning. Hierin wordt gekeken of en hoe gezamenlijk warmtekavels kunnen worden aangewezen en welke partijen geschikt zijn om een rol te nemen in de warmtetransitie. Zonder dat wet en regelgeving concreet is en zonder duidelijkheid over de rol van de provincie is het nog moeilijk om keuzes te maken. Het tempo van de ontwikkeling is hiervan afhankelijk. In de tussentijd werken we samen verder aan de verkenning en laten we ons gezamenlijk adviseren over de te nemen stappen. Hoe en wanneer de raad hierin een rol krijgt staat centraal. De raad zal namelijk beslissen over onder andere warmtekavels en welke wijk wanneer van het aardgas af gaat. Ook beslist de raad over de rol die de gemeente op zich neemt.

3. Zon op daken

Hillegom heeft de ambitie om zoveel mogelijk energie op daken op te wekken. Wel weten we al dat we met zon op daken onze doelstellingen voor duurzame opwek niet geheel kunnen behalen.

Zonnepanelenactie voor bewoners

In het Uitvoeringsprogramma Energietransitie staat het plan om met een inkoopactie inwoners te stimuleren zonnepanelen te laten leggen. Deze inkoopactie is in 2023 niet georganiseerd, vanwege een gebrek aan menskracht binnen het cluster Duurzaamheid en omdat bleek dat de samenwerking met lokale bedrijven op juridische problemen stuitte. Daarnaast blijkt uit de tweejaarlijkse zonnepanelentelling dat het aantal zonnepanelen jaarlijks ook groeit zonder inkoopactie.

Zonnepanelentelling

In opdracht van de gemeenten telt NEO BV tweejaarlijks het aantal zonnepanelen op daken. Het gaat hierbij niet alleen om daken van particuliere huiseigenaren, maar ook om VvE's en bedrijven. Uit de telling blijkt dat steeds meer inwoners en bedrijven in Hillegom kiezen voor zonnepanelen.

Al ruim 29% van alle particuliere huiseigenaren heeft zonnepanelen op het dak liggen. Hiermee volgt de gemeente Hillegom de landelijke lijn (DNE Research, 2022).

4. Zonnevelden en windturbines

Er wordt op regionaal, sub-regionaal en lokaal niveau gewerkt aan het realiseren van zonnevelden, zonnedaken en windturbines. In de RES 1.0 hebben we onze regionale ambitie vastgelegd en met de zoekgebieden voor grootschalige opwek is een begin gemaakt met de zoektocht naar geschikte ruimte voor integraal duurzame opwek van zonne- en windenergie. In de LES zijn regionale doelen lokaal vertaald en is inzichtelijk geworden welke opgave de gemeente heeft om in 2050 energieneutraal te zijn.

Projecten energiecoöperatie

Hillezon is gestart en heeft een eerste project op het dak van IKC het Vossepark gerealiseerd. Wij zijn regelmatig in overleg met Hillezon geweest om het eerste project te realiseren en vervolprojecten mogelijk te maken. Gesproken wordt over een kleine zonneweide in het zoekgebied aan de noordkant van Hillegom, het dak van de nieuwbouw Giraf, en een mogelijke solar parking bij het Fioretti college.

5. Overige thema's energietransitie

Tijdelijke regeling Capaciteit Decentrale Overheden voor Klimaat- en Energiebeleid (CDOKE)

Vanuit het Rijk is de tijdelijke regeling Capaciteit Decentrale Overheden voor Klimaat- en Energiebeleid (CDOKE) opgezet. De CDOKE-gelden zijn bedoeld voor de loonkosten die gemaakt worden bij de uitvoering van Klimaatakkoord op lokaal niveau. Beleid dus dat bijdraagt aan het behalen van de doelen uit de Klimaatwet. Het gaat om beleid binnen de sectoren gebouwde omgeving, elektriciteit, mobiliteit en industrie. Ook loonkosten voor overig klimaat- en energiebeleid, zoals voor een leidinggevende, vallen hieronder.

Voor de gemeente Hillegom zijn de CDOKE-gelden aangevraagd en toegekend. Het toegekende bedrag is 1.284.462,00 euro tot en met 31 december 2025.

Bestedingseisen

Het geld moet voor minimaal 90 procent gebruikt worden voor salarissen en sociale lasten van (ingehuurd) personeel en goederen en diensten, zoals beleidsonderzoek. Maximaal 10 procent mag gebruikt worden voor overige kosten voor de uitvoering van klimaat- en energiebeleid.

Jaarlijks moet er verantwoording worden afgelegd over de besteding van dit geld. Uit de verantwoording moet blijken dat de uitkering op de juiste manier besteed is.

Programma duurzaamheid

In Hillegom liep het uitvoeringsprogramma duurzaamheid 2018-2022, een eindevaluatie van dit programma wordt in 2024 opgeleverd. Met de CDOKE middelen wordt een nieuw programma duurzaamheid gestart. In 2024 volgt nadere informatie met betrekking tot de eindevaluatie en het nieuwe programma in de raad.

Evaluatie Duurzaamheidslening

Sinds 2016 is de gemeente Hillegom aangesloten bij de duurzaamheidslening van het SVn. Hiervoor is door de raad een bedrag van in totaal €1.000.000 beschikbaar gesteld om een revolverend duurzaamheidsfonds op te zetten. De duurzaamheidslening is sinds de start een zeer succesvol instrument gebleken om inwoners een impuls te geven om verduurzamingsmaatregelen te treffen. Eind 2022 bleek het beschikbaar gestelde bedrag niet toereikend en is door de raad extra beschikbaar gesteld.

Uitbreiding duurzaamheidslening

Na evaluatie van de duurzaamheidslening is besloten om de verordening uit te breiden voor VvE's en maatschappelijke organisaties. Vanuit die doelgroepen ontving de gemeente immers geregeld vragen over de mogelijkheden voor financiering bij het treffen van verduurzamingsmaatregelen. In 2024 komt hiervoor een voorstel.

Lokale Aanpak Isolatie voor inwoners met (risico op) energiearmoede

De Rijksoverheid stelt vanuit het Nationaal Isolatieprogramma (NIP) een Specifieke Uitkering (SpUk) vanaf 2023 beschikbaar aan gemeenten voor een Lokale Aanpak Isolatie. De gemeente heeft deze uitkering aangevraagd voor tranche 1 en 2 en inmiddels is het geld ontvangen. Met de SpUk-gelden wordt een lokale isolatieaanpak opgezet voor eigenaar-bewoners in slecht geïsoleerde woningen met (risico op) energiearmoede. Een belangrijk uitgangspunt bij deze aanpak is een totale ontzorging voor de doelgroep. Gemeente Hillegom werkt bij het maken van het plan samen met Lisse, Katwijk, Noordwijk en Teylingen.

De aanpak wordt uitgevoerd door een intermediair. Na een Europees Aanbestedingstraject is de opdracht gegund aan Regionaal Energieloket (REL). Er wordt daarbij ook overlegd met partners van de gemeente, zoals Welzijnskompass en energiecoaches. De aanpak wordt geïntegreerd in het Energiebesparingsprogramma zoals dat in het Uitvoeringsprogramma staat. De gelden uit tranche 1 en 2 moeten eind 2026 besteed zijn. In 2024 en 2025 kunnen gemeenten opnieuw gelden aanvragen voor een vervolg van de aanpak. Daarmee kan tot eind 2028 aan de Lokale Aanpak Isolatie gewerkt worden.

6. Communiceren en participeren

Communicatie en participatie dragen bij aan het behalen van de inhoudelijke doelen van het programma en koppelen we daarom vooral aan de inhoud van de projecten. Hieronder aandacht voor een paar specifieke projecten.

Communicatie over energie besparen: Allemaal Duurzaam

Voor de herkenbaarheid van de energiebesparingsacties, zoals bouwjaaranaanpak, VvE-actie, hebben we een beeldmerk ontwikkeld en de portal www.allemaal-duurzaam.nl waar bewoners van HLT terecht kunnen voor informatie over lopende acties en waar zij verwezen worden naar belangrijke informatiesites. In iedere communicatie-uiting verwijzen we naar deze site. Na vele berichten en advertenties afgelopen jaar lijken inwoners de site nu te kunnen vinden, ook als er geen actie loopt.

Belangrijk uitgangspunt in de communicatie is dat inwoners zelf de beste ambassadeurs zijn. Het principe dat hieraan ten grondslag ligt is dat mensen vooral naar elkaar kijken om te weten wat ze zelf gaan doen. Door deze manier van communiceren maken we de sociale norm en sociale steun zichtbaar. Dit is een belangrijke aanvulling op de acties van de gemeente die vooral gericht zijn op het kunnen, willen, makkelijk maken en drempels wegnemen. Het ondersteunt bovendien de inzet op buurtteams die de komende jaren verder ontwikkeld wordt.

Met de letters van Allemaal Duurzaam promoten we de gemeentelijke acties op een herkenbare manier en we gebruiken ze voor bewonersinitiatieven, zoals de buurtteams. Zo kunnen we deze op een aantrekkelijke manier in beeld brengen. De ervaring heeft geleerd dat inwoners het leuk vinden om op de foto te gaan met de letters.

Informatie over isolatie en energie besparen

Bewoners moeten zich een weg banen door een groot aantal websites over duurzaamheid. Landelijk én lokaal. Op allemaal-duurzaam.nl helpen we bewoners om hun weg te vinden in het oerwoud van informatie en ondersteuning. We gaan in 2024 wel onderzoeken of het nog beter en eenduidiger kan.

Kennis bij jongeren vergroten

Om scholen in Hillegom, Lisse en Teylingen te stimuleren duurzaamheid een plek te geven in hun onderwijs, is dit op de agenda van het directeurenoverleg in september gezet. Vanuit cluster Energie is een presentatie gegeven over zowel gratis als betaalde lesprogramma's die door verschillende partijen voor scholen zijn ontwikkeld.

Raadsbezoek aan windturbine in Zoeterwoude

Het duurzaam opwekken van energie door middel van windturbines is een actueel onderwerp. In oktober is een werkbezoek aan een windturbine in Zoeterwoude georganiseerd. De windturbine in Zoeterwoude is eigendom van Energiecoöperatie Rijnland. Een bestuurslid gaf uitleg over de energiecoöperatie en de aanschaf van de windturbine. Ook was er gelegenheid om vragen te stellen.

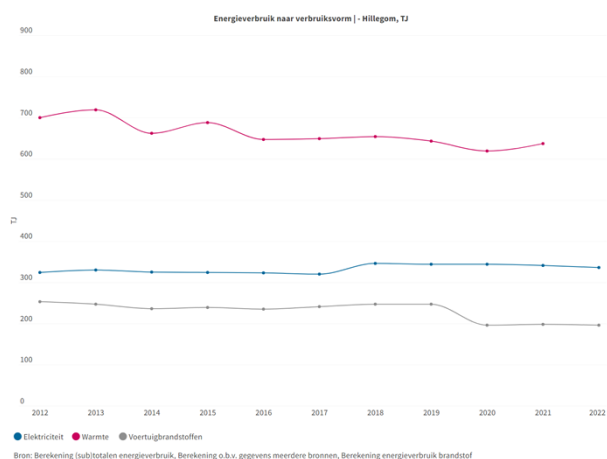

7. Conclusie

Er hebben in 2023 veel activiteiten plaatsgevonden om met inwoners, maatschappelijk middenveld en ondernemers het energieverbruik in Hillegom te verlagen. Achter de schermen is er in samenwerking met de Duin- en Bollengemeenten en in Holland-Rijnlandverband hard gewerkt aan het warmtedossier. Daarnaast heeft de Energiecoöperatie Hillezon met ondersteuning vanuit de gemeente een eerste project op het dak van IKC het Vossepark gerealiseerd en worden enkele andere concrete projecten voor de opwek van duurzame energie verkend.

We zien dat er ook steeds meer middelen vanuit de rijksoverheid komen om activiteiten mogelijk te maken. Helaas zijn deze middelen vaak tijdelijk, CDOKE-middelen en Specifieke uitkeringen, waar veel extra werk aan zit in verband met de aanvraag en verantwoording.

Ook is het ingewikkeld om inzichtelijk te krijgen wat het resultaat van een activiteit is. De cijfers lopen achter en de activiteiten zijn vaak niet eenduidig te koppelen aan bv. de aanschaf van isolerende maatregelen. Kijkend naar de cijfers van het energieverbruik dan is er op gemeentelijk niveau in totaliteit nog weinig verandering waar te nemen. Mogelijk betekent dit wel een relatieve daling als gevolg van uitbreiding van het aantal woningen.

De energietransitie is niet statisch, deze evaluatie wordt dan ook gebruikt om het uitvoeringsprogramma bij te stellen en te actualiseren. Het college van burgemeester en wethouders stellen in de loop van 2024 het geactualiseerde uitvoeringsprogramma vast. Dit programma stuurt het college ter informatie door aan de raad.